

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Lakivaliokunta 22.2.2024

ASIA: E 58/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

ASIA: E 57/2023 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n rikosoikeuden tulevaisuuden suuntia 2024-2029; E-kirje Suomen alustavista näkemyksistä

Valtioneuvoston selvityksessä Suomen avaintavoitteista EU-vaalikaudella todetaan, että Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan. Suomen tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta.

Sisäministeriön toimialaan kuuluvat erityisesti jäsenvaltioiden ja kansalaisten turvallisuutta koskevat kysymykset. Selvitykseen erikseen nostetuista Suomen painopisteistä sisäministeriön hallinnonalle kuuluvat osaltaan kokonaisturvallisuutta sekä muuttoliikkeen hallintaa koskevat asiat. Suomen tavoitteena on, että kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi määriteltäisiin konkreettisia EU-tason tavoitteita sekä unionille että jäsenmaille. Sisäministeriö pitää kirjausta nykyisen turvallisuustilanteen valossa tärkeänä.

Selvityksen mukaan EU:n tulisi olla vahvempi geopoliittinen toimija, sillä Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa yhdistettynä kiristyvään suurvaltakilpailuun on muuttanut Euroopan turvallisuusympäristöä nopeasti, merkittävästi ja pitkäkestoisesti. EU:n globaalia toimintakykyä tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja kehittää johdonmukaisesti. EU:n tulee kyetä vastamaan turvallisuusympäristön muutoksiin myös EU:n ja Naton yhteistyötä syventämällä ja sen ohella EU:n ja Yhdysvaltojen mahdollisimman tiiviillä ja strategisella yhteistyösuhteella. Sisäministeriö katsoo, että kirjaukset ovat kannatettavia ja ne tukevat myös Suomen kansallisen turvallisuuden ylläpitämisistä.

Unionin ja sen jäsenvaltioiden toimintakykyä on kyettävä turvamaan vahvistamalla unionin kriisinsietokykyä, eli kokonaisvaltaista ja laajaalaista varautumista mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja hybridiuhkiin. Sisäministeriö pitää tätä erittäin tärkeinä.

Sisäministeriö katsoo, että koko Schengen-alueen turvallisuuden näkökulmasta on tärkeää, että kaikki jäsenvaltiot huolehtivat osaltaan myös ulkorajojen turvallisuudesta. EU-tason ratkaisuja tulee edelleen etsiä erityisesti muuttoliikkeen välineellistämismielipiteen torjumiseksi ja sitä kautta raja- ja kansallisen turvallisuuden turvaamiseksi. Schengen-säännösten edelleen kehittäminen vastaamaan muuttuvaan turvallisuusympäristöön ja muuttoliikkeen hallitsemiseksi on oleellista.

Edelleen selvityksessä todetaan, että hallitus torjuu voimakkaasti järjestäytyneitä rikollisuutta. EU:n sisäisen turvallisuuden kannalta on olennaista, että oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten toimintaedellytyksiä ja rajat ylittävää yhteistyötä kehitetään vastaamaan merkittävästi muuttunutta turvallisuusympäristöä. Tältä osin keskeistä on mm.

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

viranomaisten tiedonsaanti ja tietoturvan edistäminen. Lisäksi Suomen tavoitteena on, että viranomaisten keskinäistä tietojenvaihtoa jäsenmaiden välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumiseksi. Nykyistä enemmän huomiota tulee kiinnittää myös rikosten ennaltaehkäisyyn. Sisäministeriö pitää kirjauksia kannatettavina.

Muuttoliikkeen hallinnan osalta sisäministeriö nostaa esille, että useiden vuosien keskustelujen ja vaikeidenkin neuvottelujen jälkeen turvapaikkapakti¹ ollaan hyväksymässä. Paktilla tehostetaan ja edistetään kokonaisvaltaisesti EU:n turvapaikkatoimia. Jatkuvin tavoitteina ovat silti rakentavien kolmasmaasuhteiden rakentaminen ja ylläpitäminen EU:hun suuntautuvien muuttoliikkeiden hallitsemiseksi ja EU:n alueelta ilman laillista oikeutta oleskelevien palauttamiseksi kotimaihinsa. Kolmasmaakansalaisten ja muuttoliikkeen käyttäminen EU:hun kohdistuvan vaikuttamisen välineenä on trendi, johon on myös pystyttävä vastaamaan nopeasti ja tehokkaasti kuitenkin noudattaen ihmisoikeus- ja muita kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädännönvelvoitteita ja oikeusvaltioperiaatetta.

EU:n rikosoikeuden tulevaisuutta koskevassa valtioneuvoston selvityksessä korostetaan, että Suomi torjuu voimakkaasti järjestäytyneitä rikollisuutta, ja myös EU:n tulee puuttua siihen laajalla keinovalikoimalla. EU:n lainvalvonta- ja oikeusyhteistyön vahvistaminen on tässä keskeistä, ja Suomi vaikuttaa EU:ssa hallitusohjelman mukaisesti siihen, että tietojenvaihtoa eri EU-maiden viranomaisten välillä lisätään terrorismin ja muun rikollisuuden torjumisen tehostamiseksi. Sisäministeriö kannattaa edellä mainittuja tavoitteita ja katsoo, että Suomen tulisi aktiivisesti vaikuttaa komission tulevaan ohjelmaan, jotta siihen saadaan näitä tukevia ehdotuksia.

Sisäministeriö katsoo, että EU-tasolla pitäisi keskittyä erityisesti lainvalvontaviranomaisten välisen tiedonvaihdon tehostamiseen ja EU-tason tietojärjestelmien tehokkaaseen hyödyntämiseen. EU-tason tietojärjestelmien yhteentoimivuuden (interoperability) varmistaminen on tärkeää samoin kuin vielä keskeneräisten EU:n tietojärjestelmähankkeiden loppuun saattaminen. Komission ja eu-LISA:n² tuki on hyvin keskeistä tässä työssä.

Operatiivisen yhteistyön osalta EU:n ja sen virastojen jäsenvaltioita tukeva rooli on tärkeä. Sisäministeriö painottaa erityisesti Europolin³ merkitystä jäsenvaltioiden tukijana. Europolin toimivaltaan kuuluu vakava rikollisuus, jolla on yhtymäkohtia kahteen tai useampaan EU-maahan. Vakavaan rikollisuuteen liittyvissä tutkimuksissa Suomessa voidaan siten lähes poikkeuksetta hyödyntää Europolia sen tiedonvaihtojärjestelmä mukaan lukien. Europolin tavoite on olla parhaalla mahdollisella tavalla operatiivisen ja käynnissä olevien tutkintojen tukena.

¹ Muuttoliike- ja turvapaikkasopimus

² Laaja-alaisen tietojärjestelmien operatiivisesta hallinnoinnista vastaava eurooppalainen virasto

³ Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirasto

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

Lainvalvontaviranomaisten välisen tiedonvaihdon tehostamisen osalta sisäministeriö nostaa esille, että jotta tietoa voidaan tehokkaasti vaihtaa, sen tulee olla myös lainvalvontaviranomaisten saatavilla. Tietoon pääsyn suurimmat ongelmat liittyvät lainvalvontaviranomaisten puutteellisiin mahdollisuuksiin toimia teknologian kehityksen johdosta, anonymisointiin, ml. VPN ja verkon pimeät kauppapaikat, tiedon säilyttämistä koskeviin edellytyksiin, OTT (over-the-top) –toimijoilla olevaan dataan sekä tietojen salaukseen. Tietoon pääsy tarkoittaa sitä, että välitetty digitaalinen tieto on oikeus- ja lainvalvontaviranomaisten käytettävissä selkokielellä, luettavassa muodossa ja reaaliaikaisesti, jotta rikosten ennalta ehkäisy ja torjunta olisi mahdollista. EU:ssa on perustettu korkean tason tiedonvaihtoryhmä, jonka tavoitteena on etsiä ratkaisuja näihin ongelmiin. Työryhmän raportin aikataulu on tämän vuoden kesäkuu.

Sisäministeriön pitää myös tärkeänä, että rikosten ennaltaehkäisyyn kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota. Rikosoikeuden tulevaisuutta koskevassa selvityksessä todetaan, että EU tarvitsee rikosten ennaltaehkäisyä koskevan strategian. Sisäministeriö ei tätä vastusta mutta toteaa, ettei vielä ole täysin selvää, mitä tällaisen strategian tulisi pitää sisällään.

Sisäministeriö pitäisi hyödyllisenä, että myös tuleva komissio antaisi EU:n turvallisuusunionia koskevan agendan, jossa tuotaisiin esille tavoitellut toimenpiteet EU: sisäisen turvallisuuden vahvistamiseksi.

Selvityksessä nostetaan esille tarve kehittää entistä vaikuttavampia toimenpiteitä hallinnollisen rikostorjunnan kehittämiseksi. Sisäministeriö tukee ajatusta mutta nostaa esille mahdolliset oikeusperustaan liittyvät ongelmat koskien EU-tason säätelyä asiassa.

Sisäministeriö yhtyy selvityksessä oleviin kirjauksiin erityisesti toimivaan vastavuoroiseen tunnustamiseen perustuvan järjestelmän tärkeydestä samoin kuin korruption torjunnan tehostamisesta EU-tasolla. Lisäksi on tärkeää jatkaa terrorismin vastaista työtä EU:ssa.

Poliisijohtaja

Hannele Taavila